

УДК 159.9.019

КОЗЛОВ О. В.

*Харківський національний аерокосмічний університет
імені М. З. Жуковського*

КУЛЬТУРНО-СПЕЦИФІЧНІ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

У статті позначена проблематика, котра обумовлює необхідність розробки поняття психологічного здоров'я. Представлено аналіз сучасних публікацій, які демонструють авторські точки зору на природу й основу психологічного здоров'я. Представлено теоретичний аналіз популярних моделей психологічного здоров'я, які транслюються різними психологічними течіями. Показано теоретичні моделі психологічно здорової людини як дорослого, прагнучого стати собою та прагнучого віддати себе. Представлено результати кластерного аналізу, які демонструють вектори реалізації психологічного здоров'я, відповідні описаним у літературі моделям, та показана їх поширеність.

Ключові слова: психологічне здоров'я, моделі психологічного здоров'я, структура психологічного здоров'я, вектор реалізації психологічного здоров'я, культура, психокультура, кластерний аналіз, кластерна структура.

Постановка наукової проблеми. Психологічне здоров'я є відносно новим, концептуально не розробленим та не відреагованим поняттям. Разом з тим, існує ряд причин, що зумовлюють необхідність його виникнення. По-перше, у сучасних реаліях медичної моделі стало недостатньо для визначення психічного статусу людини, постає питання щодо класифікації людини, яка з медичної точки зору здорова, але не є задоволеною різними аспектами власного життя. По-друге, психологічне здоров'я порізному денотовано у різних психологічних підходах, не всі з яких, як зазначає О. Ф. Бондаренко [2], є екологічними для нашої культури. Інтерес представляє наявність та актуальність у нашій культурі описаних моделей психологічного здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує ряд авторських точок зору на природу психологічного здоров'я. А. В. Шувалов [19] описує основу психологічного здоров'я як нормальний розвиток суб'єктивної реальності в онтогенезі. Та позначає його як стан, що характеризує процес і результат нормального

розвитку суб'єктивної реальності у межах індивідуального життя; максима психологічного здоров'я є інтеграл (тобто єдність, повнота і цілісність) життєздатності та людяності індивіда. О. В. Завгородня [4] основу психологічного здоров'я описує як здатність до інтеграції протиріч між зовнішньою та внутрішньою реальністю та пов'язує його з високим рівнем сформованості свідомої саморегуляції, раціонально-вольової сфери, що забезпечує можливість соціальної адаптації, й у той же час з вільним непригніченим становленням емоційної сфери, активністю неусвідомлюваних психічних процесів, на чому ґрунтується здатність людини до глибинних переживань та інтуїції. Ж. Сидоренко [13] на основі теоретичного аналізу дійшла висновку, що психологічне здоров'я є життєвою задачею, рішення котрої потребує усвідомлених зусиль. Авторка виділяє групу соціально-психологічних передумов постановки життєвих завдань щодо психологічного здоров'я, яка включає у себе мотиваційно-смислові, міжособистісні, життєво-дослідні підгрупи чинників, а також чинник соціально-психологічних особливостей особистості.

Мета статті полягає у виокремленні та описі найбільш популярних у нашій культурі моделей психологічного здоров'я. Мета досягалася за допомогою реалізації таких завдань: 1) експериментальна репрезентація моделей психологічного здоров'я, актуальних у нашій культурі; 2) теоретичний аналіз найбільш популярних моделей психологічно здорової людини, описаних у літературі.

Виклад основного матеріалу дослідження. При експериментальній репрезентації моделей психологічного здоров'я, імпліцитно представлених у нашій культурі, нами виявлено вісім характерних типів психологічного здоров'я. Зацікавлення для цієї статті представляють ті типи, що відображають найбільш популярні моделі психологічно здорової людини, описані у літературі, а саме: «психологічно здорова людина як дорослий», «психологічно здорова людина як та, що відповідає собі», «психологічно здорова людина як та, що прагне віддавати».

Погляд на психологічно здорову людину як на людину дослу – ту що володіє характеристиками, які не можуть бути доступні дитині і більш того, яка долає дитячі способи присутності у реальності, представлено у психодинамічному напрямку.

3. Фройд указує на те, що людина, живучи в умовах культури, постійно перебуває під її тиском, який перешкоджає задоволенню багатьох бажань, у тому числі, дуже сильних інстинктів – сексуальних та агресивних. Виходом з цього конфлікту, крім удосконалення культури і компенсації, визнається розвиток людського розуму [за 10]. Розум представлений у вигляді інстанції Его, яка по мірі розвитку людини «підпорядковує» собі Ід [за 3]. Функція Его, зводиться до постійного пошуку компромісів між Ід і Суперого, а також вимогами навколишнього середовища.

Представники Его-психології вводять поняття «сила Его», під яким розуміють здатність особистості сприймати реальність без використання раних психологічних захистів. При цьому психологічно здоровою вважається людина, яка використовує зрілі механізми захисту і тим самим є більш пристосованою до реальності.

Розробки школи об'єктних відносин указують на те, що здорова людина – це людина, здатна будувати більш зрілі та здорові об'єктні відносини. Селф-психологія, у свою чергу, ставить питання «наскільки вразлива самоповага людини?». І своєю метою бачить створення у клієнта позитивного почуття власного «Я». Метою терапії, і відповідно, здоровою людиною, засновник структурного психоаналізу Ж. Лакан, вважає встановлення правильних відносин суб'єкта до Іншого, тобто встановлення відносин на основі культурних і суб'єктивних чинників, що детермінують.

Таким чином, з позицій психодинамічного напряму викристалізовується модель психологічно здорової людини як людини дорослої, яка володіє такими «дорослими» якостями як: розвиненість розуму, зрілість захисних механізмів, позитивне почуття власного «Я», задовільні об'єктні відносини.

Експериментальне дослідження психологічного здоров'я, яке реалізовувалося за допомогою методів психосемантики (метод вільних асоціацій, метод вільного сортування понять та ін.) [18] дозволило отримати кластерну структуру уявлень про психологічне здоров'я. Серед інших кластерне дерево включало самостійну групу елементів, навантажених сенсом дорослості (див. рис. 1).

Кластерна структура психологічного здоров'я інтерпретувалася як напрямки векторів реалізації психологічного здоров'я.

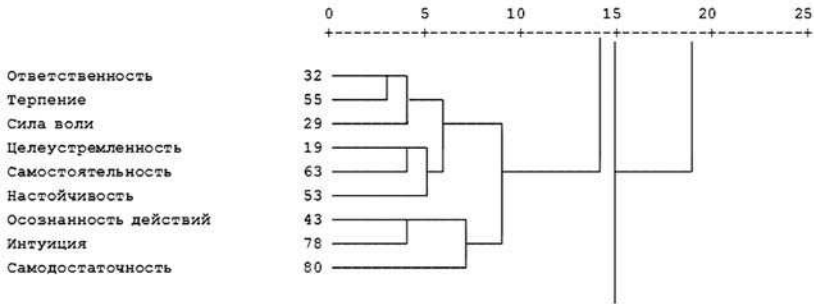

Рис. 1. Фрагмент кластерного дерева, що відображає «Стратегічний вектор» реалізації психологічного здоров'я

Кластер, представлений на малюнку один, дістав назву «Стратегічний вектор» реалізації психологічного здоров'я.

При подальшому дослідженні цієї моделі психологічного здоров'я нами виявлено кореляції її конструктивності. З п'яти виділених експертами показників конструктивності особистості (прийняття себе, прийняття інших, відсутність страху психологічної інтимності, відсутність самотності, адекватність самооцінки) «Стратегічний тип» психологічного здоров'я найбільш значуще корелює з показниками «прийняття себе» й «адекватність самооцінки», також спостерігається менш значуща кореляція з показником «відсутність самотності» (на жаль, обсяг цієї статті не дозволяє навести кореляційні таблиці).

Цей тип психологічного здоров'я, згідно подальшим дослідженням, набув найбільшої поширеності. Якщо взяти вісім виявлених експериментально типів психологічного здоров'я за 100%, то «стратегічний тип» психологічного здоров'я представлено у чверті випадків. З нашої точки зору, це обумовлено тим, що стратегічний тип психологічного здоров'я втілює у собі актуальні еталонні уявлення про сучасну людину.

Психологічні теорії, які у тому чи іншому вигляді постулюють ідею про психологічно здорову людину, як таку, що стала самою собою, представлені у роботах Ф. Перлза [7; 8; 9], К. Роджерса [11; 12], А. Менегетті [5; 6] та ін.

Шлях становлення людини, описаний Ф. Перлзом, у своїй основі має самосвідомість, причому усвідомлення себе має бути здійснено на трьох рівнях: фантазій, слів та дій. «Якщо пацієнт

починає в кожен момент дійсно усвідомлювати себе самого і своєї дії на всіх рівнях – на рівні фантазій, слів та дій, він може побачити, яким чином він сам створює свої труднощі і які саме його труднощі у сьогоднішній; і тоді він зможе забезпечити собі можливість у сьогоднішній ж – тут і зараз вирішити їх» [7, с. 77]. При усвідомленні себе й ототожненні себе зі своєю самістю, що формується, як пише Ф. Перлз, якщо людина «... не стримує своє творче збудження і прагне до майбутнього рішення; і, відповідно, якщо вона відчуває те, що органічно їй не підходить і тому не являє собою життєво важливого інтересу, а лише порушує фігуру/фон, – значить вона психологічно здорова, оскільки застосовує всі свої сили і робить усе можливе у складних життєвих ситуаціях» [8, с. 19]. Метою терапії є досягнення відчуття людиною того, що «це я думаю, я сприймаю, я відчуваю, я роблю це» [7, с. 136].

Створюючи модель психологічно здорової людини, К. Роджерс виходив з того, що це людина, яка живе «гарним життям», яке він визначає, у першу чергу, через те, чим воно не є: «Мені здається, що хороше життя – це не статичний стан. Це не стан чесноти, задоволеності, нірвани чи радості. Це не ті умови, до яких індивід адаптується або в яких реалізується чи актуалізується. Висловлюючись психологічними термінами, можна сказати, що це не стан зменшення потягів, напруги чи гомеостазу» [12, с. 916]. А хороше життя – це «процес руху шляхом, обраним людським організмом, коли він внутрішньо вільний для руху у будь-якому напрямку» [12, с. 917].

Крім того, у процесі руху у своєму напрямку у людини виникають три основні якості: зростає відкритість досвіду, зростає прагнення жити сьогоднішнім, зростає довіра до свого організму. Відкритість досвіду описує зростаючу здатність людини переживати почуття і приймати їх як ті, що належать самому собі, не вдаючись до захистів. «Відкритість – поняття, яке суперечить захисту» [12, с. 918]. Прагнення жити сьогоднішнім описує здатність бути учасником життєвих процесів, а не тим, хто їх контролює. «Те, яким я буду в наступний момент, і що я буду робити, зростає з цього ж моменту і не може бути завчасно передбачено ні мною, ні кимось іншим» [12, с. 919].

Таким чином, психологічно здорова людина, у моделі Роджерса, це людина, що знаходиться у процесі руху, причому напрямком

й особливості цього процесу несуперечливо обрані усім організмом людини.

А. Менегетті шлях розвитку людини бачить у вигляді трьох стадій. На першій стадії людина вчиться користуватися інструментами, такими як тіло, почуття, час, інстинкти. У другій фазі людина знаходить сенс і настає контрольований екзистенційний спокій, насолода всіма мотиваціями. На третій стадії ми просто є [17, с. 81], на цій стадії людина знаходить контакт зі своїм внутрішнім ядром, зі своїм Ін-се. Менегетті зазначає: «Все відносно у становленні особистості. Абсолютна лише істина: бути самим собою ..» [5].

Експериментально отримана кластерна структура психологічного здоров'я включає самостійну групу елементів, навантажених змістом прагнення бути собою (див. рис. 2).

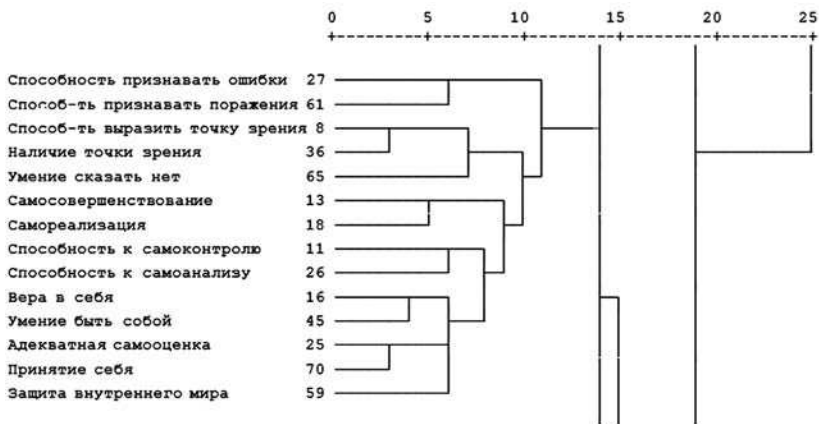

Рис. 2. Фрагмент кластерного дерева що відображає «Я вектор» реалізації психологічного здоров'я

При інтерпретації кластерної структури психологічного здоров'я, кластер, представлений на рис. 2, отримав назву «Я вектор» реалізації психологічного здоров'я.

При подальшому дослідженні цієї моделі психологічного здоров'я нами виявлено кореляції її конструктивності. З п'яти виділених експертами показників конструктивності особистості (прийняття себе, прийняття інших, відсутність страху психологічної інтимності, відсутність самотності, адекватність самооцінки)

«Я тип» психологічного не корелює лише з показником «відсутність самотності», що вказує на найбільшу відповідність уявлень про психологічно здорову людину дійсно психологічному здоров'ю. При цьому поширеність «Я типу» психологічного здоров'я невелика, і кількість людей орієнтованих на себе та свої почуття, становить 5% вибірки (вибірка 210 осіб).

Моделі психологічно здорової людини, які центруються навколо ідеї віддачі себе на зовні як застави психологічного здоров'я, представлені у роботах А. Адлера, В. Франкла, Е. Фрома.

Е. Фромм визначає психологічне здоров'я як характер, до якого здатна будь-яка людина, якщо у неї немає емоційних чи психічних відхилень [15]. Цей характер Е. Фромм позначає як плодотворний і розуміє під плодотворністю «здатність використовувати свої сили і реалізовувати закладені у людині можливості» [16, с. 74]. Реалізується і досягається плодотворність за допомогою окремих форм плідної діяльності: плідної любові, плідного мислення та плідної роботи. Плідна любов, незалежно від предмету любові, від її глибини і якості, має основні елементи, притаманні усім формам плідної любові: відповідальність, повага і знання. Повага – це не страх і не благоговіння; вона означає здатність бачити людину такою, якою вона є, розуміти її індивідуальність та унікальність. Не можна поважати людину, не знаючи її; турбота і відповідальність були б сліпі, якби ними не керувало знання індивідуальності людини [16]. Е. Фромм надає цій формі плідності особливого значення і говорить про те, що у переживанні любові укладено єдину відповідь на проблему буття людини, укладено психічне здоров'я [17].

Плідне мислення полягає у зацікавленості суб'єкта предметом й у їх пов'язаності, і чим тісніший цей зв'язок, тим плідніше мислення. Як пише Е. Фромм: «у процесі плідного мислення думаючий мотивований своєю зацікавленістю до об'єкта; він захоплений ним і взаємодіє з ним; він піклується про нього і відповідає за нього» [16, с. 89]. Продуктивне мислення характеризується також об'єктивністю по відношенню до предмету, здатністю бачити предмет таким, яким він є, а не таким, яким би хотілося. Особливість плідної праці полягає у творчості, відсутності вимушеності й у можливості зупинитися і прислухатися до самого себе [15].

Одна з ідей, що лежать в основі моделі психологічно здорової людини, запропонованої В. Франклом, полягає у необхідності служіння як невід'ємної умови психологічного здоров'я. В. Франкл пише, «у служінні справі або любові людина здійснює сама себе. Чим більше вона віддає себе справі, чим більше людина віддає себе своєму партнеру, тим більшою мірою вона є людиною і тим більшою мірою вона стає самою собою. Таким чином, людина, по суті, може реалізувати себе лише тією мірою, якою вона забуває про себе, не звертає на себе уваги» [14, с. 30].

Психологічно здорова людина у концепції А. Адлера представляється соціально-корисним типом особистості. Це особистість, у життєвому стилі якої є дві базові настанови: настанова на соціальний інтерес і настанова на високий рівень активності. А. Адлер так пише про це: «Нормальна людина – це людина, яка живе у суспільстві й у своєму способі життя настільки добре адаптована, що хоче вона того чи ні, суспільство отримує певну користь від її діяльності» [1, с. 75].

Експериментально отримана кластерна структура психологічного здоров'я включає самостійну групу елементів, навантажених сенсом «корисності» для зовнішнього світу (див. рис. 3).

При інтерпретації кластерної структури психологічного здоров'я кластер, представлений на рис. 3, отримав назву «Гуманістичний вектор» реалізації психологічного здоров'я.

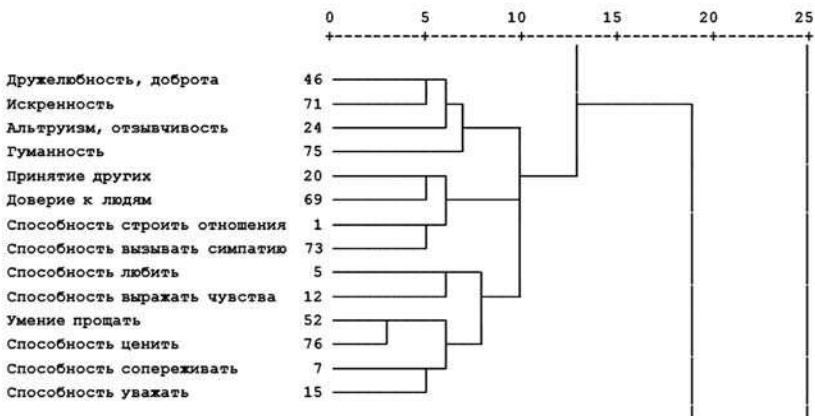

Рис. 3. Фрагмент кластерного дерева, що відображає «Гуманістичний вектор» реалізації психологічного здоров'я

При подальшому дослідженні цієї моделі психологічного здоров'я нами виявлено кореляти її конструктивності. З п'яти виділених експертами показників конструктивності особистості «Гуманістичний тип» психологічного здоров'я корелює з «прийняттям інших», «відсутністю страху психологічної інтимності» та «відсутністю самотності». Поширеність цього типу психологічного здоров'я так само невелика, як і поширеність «Я типу», і складає лише 5% вибірки.

Висновки:

1. Описана у літературі модель психологічного здоров'я «психологічно здорова людина як дорослий» транслюється у рамках психодинамічного напрямку, цій моделі відповідає експериментально виявлений «стратегічний вектор» реалізації психологічного здоров'я.
2. Описана у літературі модель психологічного здоров'я «психологічно здорова людина як прагнуча стати собою» транслюється у роботах А. Менегетті, Ф. Перлза, К. Роджерса, цій моделі відповідає експериментально виявлений «Я вектор» реалізації психологічного здоров'я.
3. Описана у літературі модель психологічного здоров'я «психологічно здорова людина як прагнуча віддавати себе» транслюється у роботах А. Адлера, В. Франка, Е. Фрома цій моделі відповідає експериментально виявлений «Я вектор» реалізації психологічного здоров'я.

Перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо у розробці психодіагностичного інструменту, який виявлятиме найбільш конгруентну модель психологічного здоров'я, притаманну людині.

Список використаних джерел

1. Адлер А. Наука жить: пер. с англ и нем. / А. Адлер. – К. : Port-Royal, 1997. – 288 с.
2. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А. Ф. Бондаренко. – 3-е изд. испр. и доп. – М. : Независимая фирма «Класс», 2001. – 336 с.
3. Бурлачук Л. Ф. Психотерапия: Учебник для вузов / Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С., Жидко М. Е. . – СПб. : Питер, 2003. – 288 с.
4. Завгородня О. В. Проблема психологічного здоров'я: теоретичні та прикладні аспекти / О. В. Завгородня// Психологія і суспільство. – 2007. – № 3. – С. 124–137.
5. Менегетти А. Мудрец и искусство жизни [Электронный ресурс] / А. Менегетти. – Режим доступа: http://www.koob.ru/meneghetti/mudrec_i_iskusstvo_jizni.

6. Менегетти А. Система и личность / А. Менегетти // koob.ru. – Режим доступа: http://www.koob.ru/meneghetti/system_and_personality. – Дата доступа: 21.09.10.
7. Перлз Ф. Гештальт-подход, Свидетель терапии / Ф. Перлз; пер. с англ. М. Папуша. – М. : Изд-во Института Психотерапии, 2001. – 224 с.
8. Перлз Ф. Теория гештальттерапии / Ф. Перлз. – М. : Институт общегуманитарных исследований, 2004 – 384 с.
9. Перлз Ф. Эго, голод и агрессия / Ф. Перлз; пер с англ. – М. : Смысл, 2000. – 358 с.
10. Психология здоровья / Под. ред. Г. С. Никифорова. – СПб. : Питер, 2006. – 607 с.
11. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека: пер. с англ. / К. Роджерс; общ. ред. и предисл. Е. И. Исениной. – М. : «Прогресс», 1998. – 480 с.
12. Роджерс К. Искусство консультирования и терапии / К. Роджерс; пер. с англ. О. Кондрашовой, Р. Кучкаровой, Т. Рожковой, Ю. Овчинниковой и др. – М. : Апрель Пресс, изд-во Эксмо, 2002. – 976 с.
13. Сидоренко Ж. В. Соціально-психологічні передумови постановки життєвих завдань стосовно психологічного здоров'я / Ж. В. Сидоренко // Соціально психологія. – 2010. – №2. – С. 85–93.
14. Франкл В. Человек в поисках смысла / В. Франкл; пер. с англ. и нем. общ. ред. Л. Я. Гозмана, Д. А. Леонтьева. – М. : Прогресс, 1990. – 368 с.
15. Фромм Э. Гуманистический психоанализ / Э. Фромм; сост. и общ. ред. В. М. Лейбина. – СПб. : Питер, 2002. – 544 с.
16. Фромм Э. Человек для себя; Иметь или быть / Э. Фромм; пер. с англ. Чернышевой Л. А., Вайкунской Н. И., Каменкович И. И. – Мн. : изд. В. П. Ильин, 1997. – 416 с.
17. Фромм. Э. Человеческая ситуация / Э. Фромм; пер. с англ. под ред. Д. А. Леонтьева. – М. : Смысл, 1994. – 238 с.
18. Шмелев А. Г. Практикум по экспериментальной психосемантике (Тезаурус личностных черт) / Шмелев А. Г., Похилько В. И., Козловская-Тельнова А. Ю. – М. : Изд-во МГУ, 1988. – 207 с.
19. Шувалов А. В. Гуманитарно-антропологические основы теории психологического здоровья / А. В. Шувалов // Вопросы психологии. – 2004. – № 6. – С. 18–33.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Adler A. Nauka zhyt': per. s anhl y nem. / A. Adler. – K. : Port-Royol, 1997. – 288 s.
2. Bondarenko A. F. Psykholohycheskaya pomoshch': teoriyya y praktyka / A. F. Bondarenko. – 3-e yzd. yspr. y dop. – M. : Nezavysymaya fyрма «Klass», 2001. – 336 s.
3. Burlachuk L. F. Psykhoterapyya: Uchebnyk dlya vuzov / Burlachuk L. F., Kocharyan A. S., Zhydko M. E. . – SPb. : Pyter, 2003. – 288 s.
4. Zavhorodnya O. V. Problema psykholohichnoho zdorov'ya: teoretychni ta prykladni aspekty / O. V. Zavhorodnya// Psykholohiya i suspil'stvo. – 2007. – # 3. – S. 124–137.
5. Menehetty A. Mudrets y yskusstvo zhyzny [Elektronnyy resurs] / A. Menehetty. – Rezhym dostupa: http://www.koob.ru/meneghetti/mudrec_i_iskusstvo_jizni.

6. Menehetty A. Systema y lychnost' / A. Menehetty // koob.ru. – Rezhym dostupa: http://www.koob.ru/meneghetti/system_and_personality. – Data dostupa: 21.09.10.
7. Perlz F. Heshthal't-podkhod, Svydetel' terapiyy / F. Perlz; per. s anhl. M. Papusha. – М. : Yzd-vo Ynstytuta Psykhoterapiyy, 2001. – 224 s.
8. Perlz F. Teoriyya heshthal'tterapiyy / F. Perlz. – М. : Ynstytut Obshchehumanytarnykh Yssledovanyy, 2004 – 384 s.
9. Perlz F. Эго, holod y ahressyya / F. Perlz; per s anhl. – М. : Smysl, 2000. – 358 s.
10. Psykholohyya zdorov'ya / Pod. red. H. S. Nykyforova. – SPb. : Pyter, 2006. – 607 s.
11. Rodzhers K. Vz-hlyad na psykhoterapiyyu. Stanovlenye cheloveka: per. s anhl. / K. Rodzhers; obshch. red. y predysl. E. Y. Ysenynoy. – М. : «Prohress», 1998. – 480 s.
12. Rodzhers K. Yskusstvo konsul'tyrovanyya y terapiyy / K. Rodzhers; per. s anhl. O. Kondrashovoy, R. Kuchkarovoy, T. Rozhkovoy, Yu. Ovchynnykovoy y dr. – М. : Aprel' Press, yzd-vo Эksmo, 2002. – 976 s.
13. Sydorenko Zh. V. Sotsial'no-psykholohichni peredumovy postanovky zhyt'tyevykh zavdan' stosovno psykholohichnoho zdorov'ya / Zh. V. Sydorenko // Sotsial'na psykholohiya. – 2010. – #2. – S. 85–93.
14. Frankl V. Chelovek v poyskakh smysla / V. Frankl; per. s anhl. y nem. obshch. red. L. Ya. Hozmana, D. A. Leont'eva. – М. : Prohress, 1990. – 368 s.
15. Fromm Э. Humanystycheskyy psykhoanaliz / Э. Fromm; sost. y obshch. red. V. M. Leybyna. – SPb. : Pyter, 2002. – 544 s.
16. Fromm Э. Chelovek dlya sebya; Ymet' yly bat' / Э. Fromm; per. s anhl. Chernyishevoy L. A., Vaykunskoy N. Y., Kamenkovych Y. Y. – Мн. : yzd. V. P. Yl'yn, 1997. – 416 s.
17. Fromm. Э. Chelovecheskaya sytuatsiya / Э. Fromm; per. s anhl. pod red. D. A. Leont'eva. – М. : Smysl, 1994. – 238 s.
18. Shmelev A. H. Praktikum po eksperymental'noy psikhosemantiye (Tezaurus lychnostnykh chert) / Shmelev A. H., Pokhyl'ko V. Y., Kozlovskaya-Tel'nova A. Yu. – М. : Yzd-vo МНУ, 1988. – 207 s.
19. Shuvalov A. V. Humanytarno-antropolohycheskiye osnovy teoriyy psykholohycheskoho zdorov'ya / A. V. Shuvalov // Voprosy psykholohyy. – 2004. – # 6. – S. 18–33.

КОЗЛОВ А. В.

КУЛЬТУРНО-СПЕЦИФИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ

В статье обозначена проблематика, обуславливающая необходимость разработки понятия психологического здоровья. Представлен анализ современных исследований и публикаций, демонстрирующих авторские точки зрения на природу и основу психологического здоровья. Представлен теоретический анализ описанных в литературе популярных моделей психологического здоровья, транслируемых различными психологическими течениями. Представлены экспериментально полученные результаты кластерного

анализа, демонстрирующие векторы реализации психологического здоровья соответствующие описанным в литературе моделям, и показана их распространенность.

Ключевые слова: психологическое здоровье, модели психологического здоровья, структура психологического здоровья, вектор реализации психологического здоровья, культура, психокультура, кластерный анализ, кластерная структура.

KOZLOV O. V.

SPECIFIC CULTURAL MODELS OF MENTAL HEALTH

Presents an analysis of current research and publications that demonstrate the author's point of view on the nature and basis of psychological health. This article states (gives reasons to) the necessity of appearing of a notion of mental health, conceptual and cultural problems of its use are also pointed out. The most popular models of a psychologically healthy human being which were described in literature and are up-to-date are represented. To be more precise one should admit that psychological theories, describing the model of a mentally sound person through a prism of adulthood, a prism of relevancy to his inner world and aspiration to sacrifice, are demonstrated in this article. Then fragments of cluster structure of psychological health apprehension in our culture corresponding to the models encircled in literature are presented in the article. These fragments of cluster structure are denoted as vectors of implementation of psychological health. Such vectors as «Strategic Vector», «Me-Vector» and «Humanistic Vector» are described herein. «Strategic vector» implementation of mental health is as described in the psychodynamic model of psychological health «psychologically healthy person as an adult». «My-vector» implementation of mental health is as described in the literature a model of psychological health «as psychologically healthy person seeking to become a». «Humanistic vector» implementation of mental health is as described in the literature a model of psychological health «psychologically healthy person as an aspiring give myself». Besides data as to the frequency of described above vectors of psychological health implementation and their constructiveness are also given in this article.

Keywords: the problem of psychological (mental) health, models of psychological (mental) health, the structure of psychological (mental) health, vector implementation of mental health, culture, psi culture, cluster analysis, cluster structure.

Стаття надійшла до редколегії 12.02.2015 року.